

Posudek vedoucí bakalářské práce

Šárka Dvořáčková: Problematika českých neslyšících pohledem psychologů

FF UK v Praze, Ústav bohemistiky pro cizince a komunikace neslyšících, studijní program Čeština v komunikaci neslyšících

Téma, které se rozhodla zpracovat Šárka Dvořáčková, je bezesporu aktuální a důležité. Poptávka po službách psychologů a psychoterapeutů vzrůstá v celé společnosti, populaci lidí se sluchovým postižením nevyjímaje. Z různých důvodů je nereálné, aby tito klienti využívali pouze psychologické a psychoterapeutické služby určené pouze pro tuto cílovou skupinu. Proto je pravděpodobné, že s klientem se sluchovým postižením se ve své praxi setká velká část psychologů a psychoterapeutů v České republice. Cílem práce mělo být zmapovat v českém prostředí povědomí o problematice N/neslyšících – a obecněji Deaf Studies – z pohledu a) aktivních psychologů nepůsobících v institucích zaměřených na neslyšící klientelu a b) studentů psychologie. Ve výzkumné sondě se diplomantka měla zaměřit jednak na faktické znalosti a osobní zkušenosti respondentů, jednak na jejich postoje. Východiskem práce mělo být studium české a zahraniční odborné literatury a relevantních zdrojů (studijních plánů, veřejně přístupných informací o jednotlivých předmětech atd.). Zjištění vzešlá z výzkumné sondy měla diplomantka zasadit do kontextu našeho systému vzdělávání psychologů a psychoterapeutů a porovnat je s informacemi ze zahraničních zdrojů.

Celková koncepce práce

Koncepci práce bohužel shledávám jako problematičnou. Obávám se, že diplomantce nebylo jasné, co má být předmětem práce, jaké mají být její cíle a jaké postupy má při zpracovávání práce použít.

Celková odborná neukotvenost práce je prohloubena absencí definicí termínů a pojmů, které by měly být v práci klíčové (neslyšící člověk, člověk se sluchovým postižením, psycholog, psychoterapeut, vzdělávání psychologů a psychoterapeutů, pracovní uplatnění psychologů a psychoterapeutů ve vztahu k potenciálním klientům se sluchovým postižením aj.). Na úvodních stranách práce je poměrně mnoho prostoru věnováno komunitě Neslyšících, ale tato část není dostatečně účelně propojena s dalšími částmi práce.

Nepříliš rozsáhlá práce (46 stran) obsahuje *Úvod*, tři kapitoly věnované teoretickým východiskům práce (*1 Neslyšící*, *2 Přístupy k problematice*, *3 Vzdělávací systémy psychologů a studentů psychologie o problematice neslyšících*), jednu kapitolu prezentující diplomantčinu výzkumnou sondu (*4 Výzkumné šetření*), *Závěr* a *Seznam použité literatury*. V práci nechybí žádné povinné části, jako jsou český a anglický abstrakt, česká a anglická klíčová slova (proč jsou jiná než v zadání práce v SIS?), obsah atd.

Struktura práce je přehledná, nikoli však – vzhledem k zadání – účelná. V práci bohužel chybějí některé podstatné informace (např. důkladnější pojednání o tom, jaké mohou být pohledy na hluchotu, jak se mohou projevat ve vzdělávání psychologů a psychoterapeutů a odtud se následně propisovat do jejich postojů a dále do chování a přístupu k různým klientům se sluchovým postižením). Text naopak není prost některých zajímavých, ale pro práci zcela nepodstatných pasáží (např. „*Zajímavostí je, že po absolvování této vysoké školy získáte kromě tradičního diplomu, také tzv. blockchainový diplom, který nelze padělat a je snadno dohledatelný a ověřitelný*“; kap. 3.2.9). V úvodu kap. 2.2 autorka slibuje: „*A nakonec zmíním organizace poskytující psychologickou péči v Kanadě.*“ O Kanadě ale dále není žádná zmínka.

Mnohá témata jsou pojednána velmi povrchně, nepřesně, zjednodušeně, schematicky, zkratkovitě, necelostvě a bez souvislostí. Občas se v textu objevují nelogismy a věcně chybné informace (např. „*Na Gallaudetově univerzitě existuje možnost studovat psychologii, kde absolventi mohou získat bakalářský titul, Psy. D. nebo Ph. D.*“; kap. 2.2.2).

Jednotlivé části práce bohužel nejsou příliš provázány. Komplikované je propojení „teoretické části práce“ (kap. 1, 2 a 3) s „výzkumnou částí“ (kap. 4). Na jedné straně diplomantka pro mě nepochopitelně do kap. 3 *Vzdělávací systémy psychologů a studentů psychologie o problematice neslyšících* zapojuje informace, které získala výzkumným šetřením (ve kterém měla ověřovat informace načerpané studiem literatury a zdrojů soustředěné právě do kap. 3), na druhé straně kap. 4 *Výzkumné šetření* není vůbec propojena s předcházejícími „teoretickými kapitolami“. Celkově práce nepůsobí jako odborný text. Její argumentační struktura je vágní, neobsahuje adekvátní závěry.

Diplomantka konzultovala některé fáze psaní práce a některé oblasti v práci zpracovávané. Jsem přesvědčena, že Šárka Dvořáčková má potenciál využít poznatky a kompetence získané v rámci studia studijního programu Čeština v komunikaci neslyšících a přetavit je v kvalitní práci. Předložený text však podle mě vykazuje rysy neuzrálosti a uspěchanosti.

Výzkumná sonda, metodologie a zpracování dat

Při vypracovávání práce zaměřila diplomantka hlavní pozornost na výzkumné šetření (kap. 4). Mám však za to, že realizace této výzkumné sondy má značné rezervy. Domnívám se, že cíl je formulován jednak nejasně, jednak není ve shodě se zadáním práce; stejně tak výzkumné otázky. Ty jsou navíc pojaty velmi vágně, a proto nejsou funkční (*1. Jsou budoucí a aktivní psychologové dostatečně informováni o problematice n/Neslyšících?; 2. Jaké jsou zkušenosti odborníků s průběhem sezení s n/Neslyšícími?; 3. Jsou odborníci, kteří se prozatím nesetkali s n/Neslyšícími, připraveni na takové setkání?*). Metodologie je popsána a zdůvodněna pouze částečně.

Výzkumné šetření autorka (v souladu se zadáním) pojala jako smíšené: kvantitativní – v podstatě screeningové – šetření prostřednictvím elektronických dotazníků a kvalitativní šetření formou polostrukturovaných rozhovorů. V úvodu kap. 4 diplomantka předkládá čtenáři šest předpokladů, které si stanovila před zahájením dotazníkového šetření (např. *„Návratnost u studentů bude okolo 80–100 dotazníků.“*), jež v závěru kapitoly „vyhodnocuje“. Dle mého názoru jde o zbytečné části textu.

V práci naopak postrádám některé podstatné informace, např. kdy proběhl sběr dat formou elektronického formuláře a kdy proběhly polostrukturované rozhovory (pět se studenty a pět s aktivními psychology), jak dlouhé rozhovory byly, s využitím kterých videokonferenčních platforem, jež diplomantka v práci zmiňuje, ten který rozhovor probíhal, kolik respondentů z 64, kteří vyplnili dotazník, dalo autorce svolení k realizaci rozhovoru nebo zda proběhla pilotáž dotazníkového šetření a polostrukturovaných rozhovorů.

Součástí práce není přetištěná struktura elektronického formuláře. To čtenáře velmi hendikepuje, protože si nemůžu učinit představu o tom, na co přesně se v něm diplomantka respondentů tázala. Pochopit kap. 4.7 *Analýza dat respondentů* je pak bez dotazníku podle mě téměř nemožné. Součástí formuláře navíc byl informovaný souhlas se zapojením do výzkumu (jedné nebo obou částí). To ale vím jen díky tomu, že jsem jako vedoucí práce formulář viděla během konzultací.

Mnoho nejasností mám ohledně anonymizace dat. V kap. 4.6 diplomantka uvádí: *„Abych mohla data použít, musela jsem je nejprve anonymizovat. Příliš konkrétní sdělení byla nahrazena obecnějšími obraty, tento zásah jsem označila hranatými závorkami.“* Za prvé mi není zřejmé, proč diplomantka k anonymizaci dat vůbec přistoupila. Rozumím tomu, že u výzkumů probíhajících v malých komunitách je přísná anonymizace na místě. Jsou však studenti psychologie nebo aktivní psychologové tak úzkou komunitou, že by hrozilo jejich ztotožnění? Dále nerozumím tomu, ve které fázi, jakou přesně metodikou a co vlastně diplomantka anonymizovala. V citacích z dotazníků ani z rozhovorů jsem neviděla žádné hranaté závorky.

Podle mého názoru potenciál ani jedné z částí výzkumného šetření nebyl ani zdaleka využit. Metoda polostrukturovaných rozhovorů umožňuje jít mnohem více do hloubky, než se zdá, že se

odvážila autorka práce jít. Práce obsahuje zajímavé citace odpovědí různých respondentů, uvítala bych ale podrobnější informace o jejich autorech (věk, student, psycholog z praxe...).

Výstupy výzkumného šetření autorka prezentuje v kap. 4.7 *Analýza dat dotazníků*, 4.8 *Analýza dat rozhovorů* a 4.9 *Shrnutí*. V práci mi chybí usouvztažnění dat získaných výzkumem mezi sebou a s „teoretickou částí práce“. Taktéž postrádám interpretaci dat a diskusi. Za zásadní považuji absenci jakýchkoli grafických znázornění výstupů – grafů, schémat, tabulek. Stejně tak bych byla vděčná za přiložení přepisů rozhovorů. Mám za to, že využití grafických prvků a zpřístupnění přepisů rozhovorů by významně zvýšilo kvalitu práce. Formulované závěry jsou dle mého názoru příliš obecné, neurčité a banální.

Práce s odbornou literaturou

Diplomantka vychází z přiměřeného množství našich i zahraničních titulů. Výběr literatury a zdrojů ale není vždy ideální, např. u titulu *Poradenství pro osoby se sluchovým postižením* (Langer, Kučera, nedatováno) ze seznamu použité literatury jasně vyplývá, že byl publikován před rokem 2016, a tudíž informace o psychologickém poradenství na vysokých školách, které z něj diplomantka čerpá, jsou již zastaralé. Velké mezery spatřuji ve využití zdrojů, jako jsou studijní plány sledovaných studijních programů (u nás i v zahraničí), koncepce studijních programů, sylaby, anotace, doporučená literatura, studijní texty atd.

V práci je zřetelná tendence odlišovat autorský text, parafráze a citace. Autorka se snaží o jednotné provedení citací, odkazů a seznamu zdrojů z hlediska citační normy, typografické úpravy a řazení. Celkově by textu prospělo ještě důslednější a hojnější odkazování na použité zdroje. Nerozumím tomu, proč u odkazů na SIS UK nejsou uvedeny všechny veřejně dostupné údaje.

Za zásadní považuji zjištění, jež odhalila kontrola textu pomocí nástroje Turnitin. Z protokolu k práci vyplývá, že Šárka Dvořáčková nejednou přebírá (přesně či s mírnými formulačními úpravami) části vět od jiných autorů, nejčastěji z prací Markéty Šafránkové (2023) a Kristýny Šimralové (2023), aniž by je ve svém textu označila jako citace. Srov. např. Dvořáčková: „*Gallaudetova univerzita je jedinou univerzitou na světě specializující se na vzdělávání Neslyšících, případně i slyšících osob, které ovládají americký znakový jazyk (dále jen ASL). Na Gallaudetově univerzitě existuje možnost studovat psychologii, kde absolventi mohou získat bakalářský titul, Psy. D. nebo Ph. D. (Gallaudet University, n. d., a).*“ a Šimralová: „... *Gallaudet University, jediné univerzitě na světě, která se specializuje na vzdělávání Neslyšících či slyšících osob ovládajících americký znakový jazyk. Na této univerzitě je možné studovat psychologii a získat z ní bakalářský titul Psy. D. ve školní psychologii či Ph. D. v klinické psychologii (Gallaudet University, 22nd., a).*“

Formální úroveň práce

Práce je formálně relativně pečlivě zpracovaná. Text je zřetelně a soudržně vertikálně i horizontálně strukturován. V textu se občas vyskytují gramatické, pravopisné a interpunkční nedostatky, vynechávání či přebývání slov a překlepy. Hojnější jsou formulační neobratnosti. Několikrát v textu došlo k záměně tématu a rématu a k záměně lexikálních prostředků (pojem x termín, seminář x kurz/předmět). Velmi nepříjemný je fakt, že stránky práce nejsou číslovány.

Závěr: Z důvodů, jež identifikoval Turnitin, bohužel musím konstatovat, že bakalářská práce Šárky Dvořáčkové nespĺňuje požadavky kladené na bakalářské práce a nemohu ji doporučit k obhajobě.

Známka: NEPROSPĚLA

V Praze 2. 9. 2023

Andrea Hudáková